

Előfizetési ár: egész évre 12 frt, félre 6 frt, negyedévre 3 frt.
Előfizetési díj 6-hasábos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beiktatásért 30 kr. — A „nyilt-ter”-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvtár, 3 korona-utca, 18. sz. a.) intézendők. — Bérmentetlen levelek el nem fogadhatók.

Pest, november 13.

Bizonyos idő óta, az osztrák közoktatásiügyi miniszterium kanyarulatot csinált, az iskola-kérdésben.

A néptanítók bécsi ülésezése, a bécsi közoktatásnak méltó, úgy látszik, kiugraszták a nyulat a bokorból.

Voltak-e e lépésnek fontosabb indokai, a pressió kivül, mely mint ellenlábas a Thun-féle rendszernek, Belcredi miniszteriuma alatt oly kihívó arccal fel nem léphetett s csak a szabad sajtó aegise alatt, termé meg fanyar gyümölcseit?

Határozottan tagadni oly nehéz volna, mint fogantató szemhunyoritással, utógondolat gyanuját kelteni fel, a becsületet kebelben.

Ha bizonyos nyilatkozatokból következtetni lehet, Hye miniszter az iskola kérdésben a bécsi közoktatás iránt, nem csak annyira ment, hogy az iskoláknak confessionalis jellemét teljesen félretette, hanem még a vallás- és erkölestannak tanítását is, a nevezett közoktatás jámbor akaratától tette függövé.

Ezzel többé nem az iskolák joghelyzete forog kérdésben.

A befolyási jog gyakorlatának mértéke fölötti vita elhalott, ahol az iskolának magának erkölcsi alapja fenyegetve van.

A ki a vallás-erkölcsi oktatást az iskolában csak kérdéssé teszi is, merényt követ el a társadalom ellen, kockáztatja a kulturát.

Mily alakulásokat fog e krízis osztrák szomszédainknál előidézni? Kíváncsiságunkat ingerlő kérdés lehet.

Komoly szellemekhez azonban sokkal illőbb, ha eleve gondoskodunk oly intézkedésekröl a társadalomban, melyek hasonló szüvenesültségnek még csak lehetősége ellen is, fajunkat örökre biztosítják.

Mi e drága talizmánnak birtokában vagyunk.

Ez: a felekezeti álláspont s a vallási autonomia.

A vallási álláspont, minden oly ügyet, mely bárminö vonatkozásban is a vallásfelekezet körébe tartozik, azt az illető vallásfelekezet jogává emeli.

A vallási autonomia pedig, az illető felekezeteket, tulajdon egyházi és vallási ügyeik bírójává teszi; tehát kizár a vallási ügyekből minden idegen beavatkozást.

Az iskolaiügy egyik első rangú érdeke a felekezetnek, elidegeníthetlen sajátja a vallási autonomiának.

E körben nem létezik más jellemü iskola, csak felekezeti. Azaz: a felekezeti iskola.

Lehet-e felekezetnek mint ilyennek más iskolája, mint confessionalis?

Nem.

Itt tehát csupán és egyedül magáról a felekezeti rendezetröl lehet szó az iskolaiügyben.

Vegyük, például hogy a kath. autonomia

alapján, az egyházközségi szervezet életbe lép, és működik.

Az egy élő, organikus egész.

Már most, hogy ezen szervezett folytonos életmüködésében ne akadályoztassék, a jogok és kötelek oly elhelyezésére van szükség, mely biztosítsa a rendet, fejlessze a cselekvést.

Természetes folyományul áll azonnal elö, hogy a papság, mint a vallási és erkölcsi elemeknek hordozója, kulturai vonatkozásainál fogva is, a alkotó és vezető tényezővé válják első sorban, az iskolaügyet illetöleg.

Igy van ez, különbözö arányokban, az európai kultur-népeknél mindenütt.

A községnek illetöleg a családok, a papsággal némileg koordinált szerepet nyernek az iskolákban.

Ez eddig keresztül vitt rendszer nem volt. A községnek, illetöleg a családok, a mesterválasztáson kivül, az iskola belügyéböl ki valónak zárva. Most, az iskola anyagi része mellett befolyásuk leszen a tanítás kezelésére, az oktatási sikerre is.

A községet, az iskolákra való befolyási jogukból kizárni sem az államnak, sem az egyháznak nem állhat érdekében.

Nem az államnak, mivel a közmüvelödési szellem erős képesét ejtené el. És nem az egyháznak, mivel feladatának, küldetésének sikerét kockáztatná.

Pest, november 13.

Habent sua fata libelli. Megjárta a mi mikolczi levelünk is. Azt fődözte föl benne az öreg „P. Hírnök”, hogy azt brevi manu magunk irtuk magunknak Miskolcztól.

Ügyetlenségünk megérdemli, hogy miatta a szelid „P. Hírnök” megbótráncozzék.

Elöször is stilyusunkon változtatni kellett volna Lám midjárt fölismertek benne a „Független Lapok” irmodorát.

Utánoztuk volna a „P. Hírnököt”!

Mörgecs, lármás szavak egész phrazeológiáját, minél nagyobb tarkaságban kellett volna egymás mellé raknunk, pattogós dythirambusait a gorbombaságnak. Epe lett volna a tintánk, bosszu a tollunk.

Igy írva, mindenki elhiszi, a „Hírnök” gözköréböl került ki mikolczi levelünk.

Másodszor abban követünk el nagy hibát, hogy egy „lényegesen téves” phrázist mertünk kimondani. Tudniillik; az „egy ház népszerüsítését” emlegettük. Ilyen eszne is csak tölünk kerülhet ki!

A katolika egyháznak nincs szüksége népszerüsítésre. Ezen népszerüsítés veszedelmes is lenne reá nézve. Azért működik oly imádatos buzgalommal a „P. Hírnök” egyházunk körül, s örködik minden áron, hogy a „népszerüsítés” sugara ne is érhesse ezt a szegény, lealázott Siont.

Utöbb még az is megtörténhetnék, hogy ha sikerülne egy kis „népszerüsítés”, juttatni az egyházat, hát talán jobban mennének a dolgok, a szentély lámpája a kath. hivek nem egy tizedére, hanem nagy részére vethetné világát az oltárok körül, a papság tiszteltebb, a hívök buzgóbbak len-

nének. És kire hatna vissza a béke, a haladás, az erkölcsi jólét e sugara, mint magára az egyházra? kié lenne e népszerüsítés? mondjuk ki bátran, az Istené magáé!

Ez a mi meggyözödéssünk. Ez képezi intenciót a Független Lapoknak is. És mert lapunk annyira öszinte barátai és elleni irányában bevalljuk, hogy a „P. Hírnök” által lapunk ellen felhozott vád képezi épen az ultima differentiát, mely beállítását különben tisztelt kath. lapjainktól megkülönböztet. Ezt mi fel nem adhatjuk, anélkül hogy létünk szükséges okáról le nem mondjunk.

Es ezt a „P. Hírnök” „program munk veszedelmes jelszavának” mondja. A veszedelem csupán abban lehet, hogy e program — lapunk hátrányos, — mert csak háromszori megjelenése mellett is circa 700 előfizetöt hozott, — aki nem hiszi, szerencsésülse kiadó hivatalunkban a jegyzökönyvet beesés áttekintésével.

Ez pedig tanuskodik arról, hogy az általlunk képviselt irány és elvek, jelentékeny számú szellemek által helyeseltetnek, és osztatnak. Hogy élet van ez ügyben, mert igazság a lelke; hogy a ezél nem ábránd, az út nem álom; s hogy aminek szükségességét az idő megérleli, azt többé visszanyomni nem lehet.

Azt írja a „Hírnök”, hogy „az egyháznak csak is az evangélium, a klerusnak pedig szigorú erkölcsiség és hazafiság biztosítja a népszerüséget.” És erre azonnal rámondja, hogy „népszerüség a hiveknél fölösleges (ah! ah!) az egyház ellenségségénél pedig hasztalan!”

Valóban naiv nyilatkozat! Hisz az evangélium megvolt mindig az egyháznál, a papság egyetemleges erkölcsisége és hazafisága ellen meg az irigység sem tehet alapos kifogást. És hát az eredményekkel meg lehetünk elégedve? Nekünk, több, sokkal több kell.

Mi akarjuk, hogy az evangélium szelleme a templom falain kivül, az egyház vagyis a papság, mert ezt látszik érteni a Hírnök — körén túl, elhasson a társadalom minden rétegébe, az állami és kulturai élet minden ágába. Akarjuk, hogy a haladás és fejlődés szövetségét ismerje fel a vallásban, a lángész zenithjét, a közember emeltyűjét. Bele öhajtanók vonni a papságot e társadalmi alkotások zömébe. És nem elégedhetünk meg vele, ha a szó mindennapi értelmében erkölcsös; ennél a pör is ad. Magasabb érdekek töle az áldozatok netovábbját követelik. Kell, hogy a papság a közmüvelödéssel európai színvonalára emelje magát a tudományosságban; hogy a sajtó terén úgy forogjon, mint az ambón; hogy első sorban küzdjön a szellemi haladás nagy törekvéseiben; hogy munkásságát megtöbbszörözze; hogy az iskolában oly gyakran és annyi buzgósággal szerepeljen mint a templomban. Szóval: hogy élő igéje legyen az evangéliumnak minden nyilvános és magán érintkezésében; áldása Istennek, jötevö barátja az emberiségnek!

Ez tehát ama „veszedelem” a mitöl a Hírnök oly jó hiszemüleg fél? Ügyetlen kardoskodása az egyház mellett, ily fellépések után valóban azon alapos hiedelmet keltheti még az egyház barátainál is, hogy törekvése retrograd, sötét.

gásait, a macedoni világódító hadjáratait nem úgy festi, mint a régi, görög vagy római mondák és költemények, a mint Homer vagy Virgil tárgyalják, vagy a történelem fenn tartotta, hanem kivétel nélkül keresztény ruhába öltözteti.

Hektor nem trójai, Achilles nem görög, Turnus nem itáli hős, mert mind úgy cselekszenek és beszélnek, mint a lovagkor keresztény hősei. Ép úgy Nagy Sándor sem egy a történelemben előfordulóval, hanem valóságos keresztény király keresztény hadakkal.

Ezenkívül nem tárgyalatnak a trójai mondák Homer nyomán, hanem sokkal későbbi, zavaros források, Dares Phrygius és Diktys Cretensis után; Nagy Sándor is nem a történelem, hanem részint keleti, perzsa és héber, részint keresztény elemeken alapuló monda után festetik.

Nagy Sándor mondája rég ismeretes volt már keleten és nyugaton, de csak a középkor, mely népvándorlásában és késöbben keresztényhadjártaiban hasonló tüneményeket mutatott föl, mint Nagy Sándor kora, képezte ki egészen saját világnézete szerint.

Amit a keresztényítékek keleten fölfedeztek, amit hallottak, sejtettek, a mivel képzelniük eeltt, azt mind Nagy Sándorra ruházták, kit ezáltal hozzájuk hasonlótá tettek.

Kedvenc-tárgya a középkornak Nagy Károly és Roland mondája, mely Franciaországból kiindulva, majd az egész világot bejárta, úgy hogy a sok francia följegyzésen kivül német, latin,

A megye az új viszonyok közt.

II.

Lapunk ütös számában elsoroltuk a megye régi tehetőségeit s igyekeztünk kifejtetni miszerint a megye régebb jogattributionumai a mai visonyok közt tarthatlanok.

Közvetlen törvényhozási jogát megsemmisítette a népképviselő s kerületi választás.

Közvetlen végrehajtási jogát elvette a miniszteri felelőség.

Mi legyen hát a megyéböl ezek után? kérdezhetik aggodva a municipalisták.

Erre a válasz egyszerű.

A megyék minden eddigi attributumait egytöl egyig megtarthatják, csak természetesen a változott viszonyok mellett, azokhoz alkalmazott formák közt.

Vegyük ezen attributumokat sorban:

A közvetlen törvényhozási jog, mely a követválasztás mellett, a követ utasításban és visszahívásban nyert érvényesítést, megszünt a kerületi választások által.

Ezen joggyakorlata a megyéknek ezer előnyvel diszekelhetik.

Ez által vált a megye politikai discussiók szinterévé s lön a törvények előkészítője, a politikai cultura iskolája, a népgyűlések helyettesítője, a törvények kezdeményezője, a közvélemény biztos közege, és villámhárító igen sok abból eredő kicsapongásokra nézve, hogy nincs rendezett tér, hol a szenvedélyek kihározzák magokat.

A vidék a nyilvánosság emberét csak a megyék által ismerheti, s a mint ez iskolája a közpályának, úgy a választól, is csak a megyék élete által, nyerhetnek a választandó képviselőre nézve tájékozást.

A megyék — mint politikai intézmény — ellen csak a sajtó emelhetne némi panaszt, mert az tagadhatlan, hogy a nyilvános élet hazánkban a sajtó szerepét devalválta s az olvasók számát az által csökkentfi, mert megszokta volt a magyar ember politikában inkább a discussiók, mint az olvasás által tanulni.

Hogy a fennebb elsorolt előnyöket a megyék által megtartsuk, fenn kell tartani a megyékben a discussionalis jogot.

Szükséges, hogy a megye e részben az angol népgyűlések helyét pótolja. Ha a megye a fenforgó politikai ügyekben szabadon nyilatkozhatik, ha petitió utján törvényeket kezdeményezhet, ha levelezés által az ország többi hatóságával érintkezik, más alakban ugyan, de minden esetre nagy befolyást gyakorolhat a törvény alkotására a kormányt folytonosan figyelmeztetheti azokra, miket elintézni kell.

Marad a megye a közélet közege, a politikai cultura iskolája, a vidékek megismerkednek a politikai jellemekkel s innen kerülnek ki a vidék számára a képviselök.

A kormány az ország véleménye iránt mindig tájékozva lehet. Megismerkedik az ország szükségével, a megoldandó kérdé-

olasz, angol és iszlami átdolgozásban is bírjuk. Ezen monda történeti, egyébiránt jelentéktelen eseményen alapszik.

Ugyanis 777-ben, mint egy Eginhard nevű pap írja, a saragossai helytartó követségét indított Páderbornba Nagy Karoly császárhoz segélyt kéröndö Abderahman emir ellen!

Károly a következő évben Spanyolországba vonult, de neussokára Saragossa meghódítása után a szászok egy új felkelése által visszahivatott.

E visszavonulás alkalmával a sereg a Pyreneekben egy hegyi nép megrohanása által nem jelentéktelen veszteséget szenvedett és a többi közt, mint némely kéziratok hozzáteszik, elesett volna itt Hruodlandus.

Vilmar, kit ebben és a következőben követünk, azt mondja, (Gesch. d. deut. Nat. Literatur, 121. l.) hogy sehol sem látjuk jobban a viszonyt, melyben a mondaköltészet a történethez áll, mint itt.

A mondaköltészet a történeti eseményt némelykor egészen elejti, némelykor meg tetszése szerint bőviti vagy átalakítja, elenben megtartja a kor szellemét, az okot, mely az eseményt előidézte és azon nép hangulatát, mely az esemény által érintett és mindent oly teljes fényben, oly hűséggel és biztossággal írja le, hogy abban a történet soha el nem érheti.

Nagy Károly e mondában a kereszténység hatalmas védöként állitatik előnk, a mörökkel Spanyolországban vívott harcra, mint a kereszténység harca a pogánysággal, győzelme a keresztény egyháznak a hitetlenségben aratott gyö-

TÁRCZA.

A középkori romantika költői tárgyai.

Azok után, miket egyik mult számunkban a romanticismus eredetéről mondtunk, talán nem lesz érdektelen azon költői tárgyakat ismernünk, melyeket a romantika részint átalakított, részint maga teremtett.

Hogy a kereszténység szelleme volt az, mely a romantikát létrehozta, és hogy ez utöbbi az egész középkor irodalmát áthatotta, az monda volt. A keresztény földi életét és mindazt, mit neki a valóság itt nyújt, csak átmeneti pontnak nézte; más, magasabb világ volt hona, mely utalva volt.

A föld és túlvilág közt lebegö keresztény dualismus, mely a szellemeket foglalkoztatta, különöleg is kifejezést nyert a germán római császárság- és római papságban, mely két sarkpont körül az egész középkor társadalmi élete forgott.

A lovagok rendje, mint politikai tüneményt tekintve, a feudalismuson alapszik és különféle rangfokozatokon át koronájáig, a császárig vezet föl; ennek ellentéte a pápa, mint a hierarchia feje.

Amaz a világi, ez a papi hatalmat képviseli, amaz a földi életet, ez a túlvilágot, melyek egymás ellen harcolni soha meg nem szünnek.

Magá a lovagrend is, melyben a romantikai eszme legtokéletebb kifejezését látjuk, két irányt követ, van világi és papi lovagrend, mely két irányt késöbben egy és ugyanazon mondatörzs két ágában, az Artus- és Grál mondában tárgyalva fogjuk találni.

Ezen két ellentét átvonul mind a tárgyakon, nem csak az eredetiken, hanem még a kölcsönzötteken is; így, hogy többet ne említsünk, Aeneas mondjában Aeneas a szellemi, Turnus az emberi hatalom képviselője.

Ezen tárgyak három csoportra oszlanak, melyek elsejét az antik költemények és mondák átdolgozásai képezik. Ide számíthatjuk a trójai háborút, Aeneas és Nagy Sándor mondáját. A második csoport magában foglalja Nagy Károly és Roland, a harmadik pedig Artus és a Szent Grál mondáját.

Ezen két utöbbi csoportot romantikus mondakör nevezet alatt szokták összefoglalni.

Az antik tárgyakat azért állitjuk első helyre, mivel az ö világot a középkorral összekötö hídát képezik.

Olvasóink emlékezni fognak, hogy hoztunk példákat annak kimutatására, miszerint az antik világ a középkorhoz közeledve, mindinkább romantikai színezetet mutat.

A középkor nem volt érzéketlen ezen törekvés iránt, hanem elfogadta a kinálkozó tárgyakat, melyekben azonban a romantika azért az ö világot, a trójai harcokat, Aeneas bolyon-

hogyan ez utöbbi... rész meg...
hasképen áll-e a...
beszélhetünk —

munkákat, me...
bizonyosan több...
több esztendő...
ennyi példány.

odalmat hozhat...
elmult években...
onban ez is meg...
ra behozatandó

ogy tudományos...
kon színvonalon...
költséztettünkröl...
beszélünk.

tudományokkal...
tanuló ifjaink...
énytelenek for...
mányos érteke...

is talán jobban...
lom meglehető...
odalom — csak...
az, hogy ipar...
lezzra emelni, a

halu, pedans-e? ...
hogyan valamely...
még nem elég; ...
odalmi cikkek...
nak fő-okait és...
en főokokon s...
ellene.

őszintén — lel...
száfolták meg...
n egyes észre...
ni a tudományt...
vezettük, mint

— úgy hisszük...
ket is igazolni...
rodalmunk je...
miröl legköz...
értekezni lesz

tesztöl: ...
H Á L Y.

Adva Tartva

90.—	90.50
114.50	115.—
103.—	103.75
94.25	94.75
93.—	93.75
99.75	100.—
82.75	84.25
81.—	81.50
98.—	99.—
108.10	108.30
123.60	123.80
49.10	49.15
5.89	5.90
9.89	9.90
182.—	183.—
121.50	121.75

ak, hogy t.

KRE.

ését átvettém...
fitzeteket, míg...
smind új elő...
e l frttal.

után azonnal

aroly,

nyomda

seket s a megoldás részleteit, az ország közvéleményét előre ismeri.

Ez megkönnyíti mind a törvényhozás, mind a kormány eljárását, a törvények alkotása körül.

Egyes ifjú nagy, sőt nagyobb hasznot tehetnek a megyék a végrehajtási jog gyakorlata körül a nélkül, hogy a renitentiát az engedetlenség vigyék.

Es ebben fekszik éppen a magyar végrehajtási rendszer előnye a szokásos végrehajtási mód felett, más európai államokban.

A különbség az, hogy nálunk a felelős kormány a törvényeket a hatóság által hajtja végre.

Ebben áll elő egy közvetítő közege, mely a parlamentáris rendszer másuttal hiányait eltávolítja s a centralizáció elmaradhatlan hátrányait elkerüli.

Pesten kormányozni s Marmarosban, Liptóban a végrehajtást megőrizni tévedésektől vagy kicsapongásoktól, teljes lehetetlen.

Mit tesz a közigazgatásban a megye hiánya, megtanított a Bach-rendszer.

Éaneke elejét veszi a megyei végrehajtás. Elsőben is a törvény végrehajtása a felelős miniszter előtt ismeretlen helyi akadályokra s nehézségekre találhat, a megye vezethet s utasíthat.

A hivatalnokot eljárásaiban ellenőrizni és számoltatni alig képes a központi kormány, ezt csak a megye teheti helyesen.

A hivatalnok nyilvánosság általmá alatt a megyék felügyelete s ellenőrzése mellett kezelvén a hivatalt, a közigazgatás mindig kielégítőbb lesz.

Végkép pedig a felelős kormány feladata a végrehajtás felelőségében mérhetlenül megkönnyebbül, ő róla a balfogások, a tévesztések alkalma elvételik a megye által, s ha a közigazgatás menetében gyarló, a megye szenved kárt.

Megmarad még a megyének a végrehajtás körül egy nagy fontosságú joga t. i. a felirási jog.

A miniszter is csak ember, lehet hogy a törvények magyarázatában az alkalmazás körül megtéved. A megye által feliratilag figyelmeztetve, azonnal tájékozhatja magát.

Például rendelje meg valamely törvény végrehajtását a megyéknek, és a megyék többsége azonnal magat az ország közvéleménye iránt s a felelőség igen megkönnyül.

Vagy módosítja azonnal rendeletét, a megyék többségének felszólalása után, vagy ha a megyék többsége ellenszó nélkül végrehajtja, constátálva van, hogy a miniszter felhagyását osztja.

Ez alakban meg van mentve a nemzet végrehajtási joga is, mely önálló magyar intézmény, és minden garantiáknál a legbiztosabb, mert a nemzet önalkotta törvényeit, maga is hajtja végre.

A miniszter tehát felelős végrehajtó, de a működő közege, mely által ezt eszközli, a megye maga.

Más alakban tehát maradhat a megye minden előbbi attribútumai mellett, csak mint a monarchia alkotmány által vesztí abszolút hatalmát, úgy a megye népképviselési felelős kormány által — omnipotentiaját, — ezen nincs mit busolni.

Elvesztí szerepének passiv részét, mire már szükség nincs, de annál többet nyer aktivitási fontosságban ha hasznosítani akarja.

zelve gyanánt, és így Roland halála is a roneovalí völgyben képe a földön elbukó és mégis örök diadalmaskodó szentek közösségének.

A hőiség, mely itt élénk tűnik, nem bir semmi nemzeti színezettel, mert a hősök mind a hit vitézei, Istennek eszközei, kinek magukat föl áldozni tartoznak.

Kardjaikkal nem a királyt akarják oltalmazni, nem hírnevet és becsülést szerezni maguknak, nem akarnak bosszút állani az ellenségeken, hanem a mennyországot kiküzdeni örök jutalmukul. Ezen gondolatok Franciaországban már rég Nagy Károly előtt töltötték el a kebleket, de ő hozzá annál könnyebben fűződtek, minthogy benne a nyugati kereszténységnek most világi uralkodó adatot.

Ő benne öltött testet a keresztény Franciaország győzelmé s hatalma, és ő reá vitettek át a keresztény hősök korábbi tettei.

Más, a romantikai költészetet századokon át termékenyítő tárgy Artus király és az a szálkő mardája volt.

Artus vagy Arthur király a monda szerint egy régi brit hős, egyike azon vitézeknek volt, kik az ország hólító németek, angolok és szászok ellen harcoltak.

Kaerleon vagy Leou nevű várában Walesben tartotta udvarát szép nejevel Ghwenhwywarral.

Az őt körülvevő fényes udvarnép vitéz lovagokból és hölgyekből, a lovagias magaviseletnek és erénynek, a férfias vitézségnek és női kellemnek példányképeiből állt.

Tanügyi reformjaink.

(Ajánlva a nm. okt. ügyi miniszter úr figyelmébe.)

Sokoldalú vonatkozásainál fogva a gyakorlati életre, kétségek nélkül legfontosabb teendőink közé tartozik a tanügyi rendezése. Nem csoda tehát, ha e közös ügy iránt annyira érdeklődünk s egymást érik a más és más oldalú javaslatok, a jó vagy rosszakarató kritikák.

Ez idő szerint különösen a nm. miniszter által összehívott igazgatói tanácskozmány főbb pontjai képezték a felszólalások tárgyát: szabadjon nekem is e tanácskozmány egyik pontjához kötni igénytelen észrevételeimet.

A miniszteri tanácskozmány már jelen évre is érvényre emelendő némely határozatai között a félévi vizsgálatok kérdése is szerepel; a gym. igazgatók oda utasítottak, hogy a félévi vizsgálatok teljes megszüntetése mellett — az october hóban megkezdett előadások egész júliusig szakadatlan folyamban eszközöltesse s az egész évről csak egy — a második félév végén tartandó vizsgálat szerezzon tudomást.

Részemről nem e határozat helyes vagy helytelen oldalainak mutogatását tüztem ezúl: életrevalósága mellett a gyakorlati kivétel úgy hiszem úgy is meghozza az ítéletet; de vizsgálatokról levén szó, nem hallgathatom el őszinte óhajomat: bár a vizsgálatok reformjával az életbevágó érettségi vizsgálatok reformja is mielőbb bekövetkeznék.

Azon elv alapján: hogy javítani ott ahol lehet, még inkább ott ahol a javítás lehető és égető szükség, egyszersmind — félreismerhetlen kötelesség: semmi sem követel javítást — legyen az bár ideiglenes — annyira, mint a jelen érettségi vizsgálatok tarthatatlansága és szeszertelenségek miatt s a módosítás könnyűsége.

Lássuk mind a két pontot közelebbről. Érettségi vizsgálataink mai szerkezete ugyanaz, mi a német rendszer alatt volt; a 61-ben behozott reformhoz legkevésbé sem lett idomiva. Az akkori tanácskozók újítottak, de újítások rendszeres egészet nem volt képes teremtani s történet, hogy míg egyrészt a philosophiára, amit teljes mérvben kell vala e rendszer értelmében előadni, a felsőbb tanfolyam 6. 7. 8. osztályaiban heti 4 órában keresztül — a legnagyobb súlyt fektették: más részről e philosophiát azon vizsgálat tárgyai közé, melynek a fejlett gondolkodást az érettebb értelmet kell vala kinyomoznia, nem pedig könyvhez tapadt, értelmetlen tanulásról számot adnia — mondom e vizsgálat tárgyai közé fel nem vették.

Es e dolog még manap is így áll — a vizsgálat sarkpontját még ma is a nyelvek s a hittan képezik, amazok kétszer, háromszor is előkerülnek (pl. a latinnyelv, 2 írásbeli és 1 szóbeli — a görögnyelv 1 írásbeli és 1 szóbeli vizsgálat tárgya) emeből a vizsgálat leghosszabb tartamú.

Jelen szerkezet mellett úgy állunk, hogy a philosophiából megbukott ifjú érettségi szigorlatokra boesátta thatik s bár tanjegye e tudományból elégtelen, mégis érettebbnek nyilváníthatik. A philosophia tanára nem is tagja az érettségi commissionának — legalább úgy mondják nálunk — tehát neki, kinek legjobban kell vala ismernie az ifjú erőit és képességét a komolyabb gondolkodásra — beleszólása éppen üncsen. Experto crede stb.

Képzhető-e ennél nagyobb anomalia? Egyelőre nem ismerek fontosabb kérdést, mint éppen ez érettségi vizsgálatokra vonatkozót... a fennforgó hiányokon tehát mielőbb, s annál is inkább kell segíteni, mivel e reform minden előkészületet nélkülölzhet s mégis sokkal észszerűbbé teszi az eljárást. Nem szabad engedni,

A lovagok közül ismét tizenkettő tűnik ki, kik egy kerék asztal körül ültek, honnan az asztalkör lovagjainak mondtattak.

Ezek a vitézek közt a legvitézebbek, a legnemesebbek voltak.

Az asztalkör lovagjává felavattatni, a legnagyobb dicsőségnek tartották; Artus udvarából kizáratni a legnagyobb gyaláztatnak.

Innen indulnak el a lovagok hősiettek s kalandokra, mert kötelességük hölgyeket oltalmazni, megigéztettek megszabadítani, óriásokat és törpéket megfőkezni.

Ezen tettek elbeszélése fő tárgyát képezi sok francia, angol és német hőskölteménynek.

A szent Grál mondája Vilmar szerint ősrégi pogány eredetű, és talán a móróktól Spanyolországban képeztették ki, mire ugyanott nyerhette kereszténynyé való átalakulását.

Tartalma röviden ez. Midőn a kevély angyalokkal együtt azoknak fejedelem Lucifer a mennyből letaszított, koronájából egy csodafényű drágakő hullott a földre, mely drágakő tállá alakulva, arimathiai József birtokába került.

Ezen edényből nyújtotta urunk saját testét az ő tanítványainak, ugyszint ezen edénybe fogták föl a vért, mely a keresztire feszítetett megváltó oldalából folyt. Azért is ezen edény az örök élet erejével van fölruházva.

A hely, hol őriztetik, paradicsommá lesz, a ki pedig folyton nézi, az meg nem betegszik, se meg nem hal, ha mindjárt kétszáz esztendeig is nézné. Ezen edény a szent Grál, mert e szó

hogy e vizsgálat továbbra is játékszer legyen, melylyel igen könnyen eljátszhatjuk ez examen minden tekintélyét.

Hogyan lehetne tehát segíteni?

Mondja ki a nm. miniszter, hogy a hittan, mely ugyis a püspök vagy illető biztosa joghatósága alatt áll s melyből ugyis — legalább eddig — minden félévben maga a püspök vagy biztosa jelenlétében nyilvános vizsgálat tartatik, nem tartozik az érettségi vizsgálat hatásköre alá. A püspöki biztos elnöklete alatt megtartott vizsgálat — ha ugyan eredményező volt — legyen elégséges arra, hogy az ifjú érettségi vizsgálatra boesátassék. Mire való terhelni az ugyis eléggé igénybe vett ifjú erőket oly dolgokkal, melyek — ha szorosan vesszük — jogkörünkhez nem is tartozhatnak.

A nyelvekből legyen elégséges az írásbeli szigorú vizsgálat. Határozásuk több idő s oly szöveg jeletessék ki fordításra, melyből azonnal kiténik az ifjú jártassága — lehet kétféle dolgot is adni, magyarból az illető nyelvre s viszont; kik jól dolgoztak, ismereteikről ugyis eléggé számoltak, hisz a mai szóbeli vizsgálatnál sem fordul elő egyéb pusztá fordításnál — ellenkező esetben bizonyos időre relegálandók.

A szóbeli vizsgálat tárgyait a bölcsészet, történelem, természettan, mennyiségtan és a magyar irodalom története képezzék, különös tekintettel az értelmi belátásra a kiművelt gondolkodásra. Ne pár peceze — mint eddig — de több időre terjedjen a vizsgálás, ez most kivethető, mert a sok nyelvre fordított idő megkiméltvén, a netalán számosabb jelentkezettek sem okozhatnak jelentékenyebb akadályt.

Ehhez képest az érettségi commissionának két bizottságból kellene állnia; az elsőnek tagjait képeznék a 8-ik osztály nyelvtanárai a helyi igazgató elnöklete alatt — a tanjegyek közösen, szavazattöbbséggel lennének megállapítandók. A második bizottmány a philosophia, mathesis, phisica, historia és irodalom rendes tanáraiból állana, a ker. főigazgató elnöklete alatt az átboesátás vagy visszavetés, szintén szavazattöbbséggel lenne eldöntendő.

Az időre nézve, az írásbeli dolgozatokat júniushó első napjaira kellene kitűzni, a szóbelieket pedig július végére; így 5-6 hetet nyerne a tanuló komolyabb készülétre s mert a nyelvekből már kiállotta a próbát, jobban isz koncentrálhatná erejét s teljesebben sajátíthatná el az ismereteket.

Ezzel kapcsolatban nagyon észszerűnek tartanám továbbá, az írásbeli dolgozatok után egész a szóbeli examenig megszüntetni a rendes előadásokat — természetesen csak a 8-ik osztályban — s ezek helyett készítő előadásokat rendezni, melyek abban állnának, hogy e hátralevő 5-6 hét alatt a vizsgálatköteles tantárgyakból az illető rendes tanár által kiszabott időben, naponként 1-1 órában keresztül legfőbb vonásokban keresztül vezetettnek az ifjú a tudomány legszükségesebb elemeit, kijellettnek a mód, mely szerint legbiztosabban juthatni ezelhoz, főleg pedig rendszeresítettnek az ifjú által öszszeszedett ismerethalmaz, s a t.

Az enemi eljárás igénytelen véleményem szerint sokkal több gyakorlati haszonnal lenne összekötve, mint amilyen az eddigi felmutathat, azonfelül a jelen rendszerrel sem jó összeittközésbe, mert csak az alak változott, csak észszerűbb kezelés által eszközöltetik könnyítés. De a jövő szervezetnek sem praedjudicál, mert ha e szervezet beáll, ehhez lehet sőt kell is idomítani a követel ményeket.

Tehát csak az a kérdés, helyese s kelle segíteni valamely általánosan elítelt közbajon akkor, midőn a

edényt, látal jelent. Minden évben nagypénteken egy hóféhér galamb ostyát hoz le az égből a Grálba, mely megújítja a Grál szentségét és csodarejét.

E szentség őrenek lenni a legfőbb, mire az ember e földön emelkedhetik. De erre nem mindenki méltó, hanem csak a legalázatosb és legisz-tább, a legvitézebb s leghívebb férfi.

Sok évekig, mintán a Grál arimathiai József által ide nyugatra hozatott, senki sem találtaott méltónak e szentség bírására, miért is anyagok által a föld fölött tartatott, mignem Titurel, egy Anjouházból származott királyi, a Biscayában fekvő Salvaterrebe jött, hol a Montsalvage nevű hegycsúcsán a Grál megőrzésére egy templomot és a Grál-lovagok lakhelyéül a Grál-várat építette.

Sok évszázadokig állt a Grál-templom nyugaton, de midőn a nyugati kereszténység növekvő gonoszságánál fogva méltatlan lett a Grál bírására, ez a templommal együtt a kelet belsejébe vitetett.

Az Artus monda fényes, udvarló és lakomázó lovagéletet foglalt magában. Artus asztalkörének lovagjai nagyon ájtatosak ugyan, de még nagyobb mértékben udvariasak, gondolkozásmódjuk valamint tarka kalandjaiknak ezlja teljességgel világi. A Grál-monda ellenben egészen más világba enged pillantanunk, ez lényegileg a romantika allegorai oldalát képezi.

A világnézet itt egészen keresztényi, az emberi érzelmei collisioi a keresztény morállal élesen szembe tűnnek.

Ezen két mondából ép úgy kilátzik a föld és

javítás épen semmi akadálylyalsines öszszekötve és mégis sokkal természetesebbé és észszerűbbé teszi az eljárást?

Határozzon a nm. miniszter böles intézkedése!

Dr. Pauer Imre,
szon.bathelyi ny. r. tanár.

Töredék.

Dr. Roder Alajos

a m. k. tudomány-egyetem e. t. n. gyásigos rectorának be-
igátatása alkalmával f. évi szeptember 30-án mondott szék-
foglaló beszédeiből. *)

Miután az akkori akadémia, a párisi studium generale és a löweni egyetem egykori helyi viszonyairól röviden szólott, tudomány-egyetemünköt illetőleg így folytatja és végzi beszédét:

De mit is akarok én mindezzel? Talán azt, hogy a mi főiskolánkat is árnyékos fasorok közti sétányok, kigyózó utak közt elterülő, itt virággyakkal, ott bokorligetekkel ékeskedő mezők folyják körül? Kivánta ugyan ezt egy angol tudós az oxfordi egyetemre nézve, még pedig négy angol mér földnyi átmerőben; de én anyaiskolánkra nézve, tekintve helyi viszonyait, ezt nem kívánom, nem kívánhatom. Az ez irányban romboló és építő kéz lehetetlen kísérte meg. Én ennél sokkal kevessebbt óhajtok, de mégis elég sokat arra, hogy álljon itt egy méltó „Aedes Palladii doctae sacra.”

Régen hordok én már ez iránt kebelemben óhajokat, melyeknek nyilvánítására most kedves alkalmat szolgáltat nekem ez előki székfoglalás.

Dicső emlékü Mária Terézia azon meggyőződésben, hogy a magyar tudomány-egyetemet királyi lak illeti meg, melyben az teljes majestással trónoljon, budai várpalotájába fogadta, melynek észak-keleti és délnyugati lejtős területe kiülteve árnyékos fasorokkal, körülzsegyelve virányos mezőkkel, kigyönyöztve lombzatos ligetekkel, tövénél a főséges Duna hullámaival csokolgatva, az egykori atheni akadémia, a párisi studium generale és a löweni főiskola egybeolvadt képe leendett, már magasabb fekvésénél fogva is gyönyörű kifejezést adván anyaintézetünk nagy rendeltetésének, mely a tudományok fényének kiárasztása az egész hazára. Hiszen a fény, a világosság az anyagi természetben is a magasból árad szét.

Es mai nap? — A magyar nemzet sokat hányatott államélete egy hozzá magával, hogy főiskolánk budai királyi palotáját szétszört, minden méltóságot nélkülölzö, az egyetemes muzsák befogadására elégtelen épületekkel volt kénytelen Pesten föleserélni!

Igy maradjon e ez mindenkor? Csak foszlányok takarják-e mindig azon „alma mater“-t, mely megfoghatatlan termékenységgel a magyar nemzet ifjúságának elite-jéből nagy tudósokat, böles államférfiakat, lángelkű főpapokat, önföláldozó hazafiakat, — mind meg anny óriásokat — neveljen, kiknek vállain majdan nagygya emelkedjek hazánk és nemzetünk? Sőt inkább ne legyen e öltözötte ragyogó, mintegy méltóságteljes matrózá, fölékesítve drága ékszerrel, melyeknek fénye a napvél vetelkedjek? Ne legyen e az egyház és baza eme szemefényének, — hiszen, annak tartja egyik és másik is a tudomány-egyetemet, — oly látköre, mely szellemi körültekintésében a tudományok magasabb régióiban nem csak ne akadályozza, hanem hathatósan elősegítse? Vagy is: ne legyen e oly háza, mely csinos és tágas tantermeivel, dísan fölkinceszett muzeumjával, díszes aulaival, gazdag könyvtárával a muzsáknak nem csak egészen czélszerű lakásul szolgáljon; hanem még a fénynek varázsába öltözve, a szépség műbecsü kellemével fölékesítve, a tudományok böseinek lelkesítő szobraival, képeivel földiszítve szentborzalmu ihlettséggel hasson át mindenkit, ki küszöbén állp, legottan éreztetvén vele a tudományos atmosphaerát, mely azt eltölti?

Ugy látszik, hogy már a helyi viszonyoknál fogva is azon négyesség, melyet a papnöveldei, egyetemi, szerb- és zöldfautezak képeznek, melynek keleti oldalán jelenleg tanépületünk áll, arra van kijelölve, hogy azt egész terjében tudomány-egyetemünk foglalja el. Hajdan is egynek, a paulinusok rendének birtoka volt az. A rend eltöröltetése után magánosoknak adatott az el részletek, kivéve

*) Csak inéut jutott kezükbe a fennevezett beszéd, melyből eme töredéket lapunk hasábjain a t. olvasó közönséggel közölti ko-szerűnek tartjuk, minthogy egyetemünk szellemi és anyagi átalakulásától épen most folynak a tanácskozások. Szerk.

Meghívás.

A szent-Atya, IX. Pius pápa 1864. mártius 4-én kelt apostoli brevéjével a Szent-László-Társulat egyik védszentének, szent Erzsébetnek f. hó 19-ikére eső ünnepére s annak egész nyolezadára, a brevében előírt feltételek alatt, a keresztény híveknek teljes búcsút engedményezvén s a búcsúnyerhetős helyéül Pest város területén a boldogult hercegprímás ő eminentiája 1864. június 17-én 2868 sz. a. kelt rendeletével a helybeli plébánia-s egyetemi templom lévén kijelölve; erről a társulat tagjai és mindenrendű ájtatos hívek azon hozzáadással értesítetnek, hogy a társulat az érintett dicső védszentnek ünnepét az annak nyolezadába eső f. évi november 24-ikén a Pest belvárosi plébánia-templomban reggeli 10 órakor tartandó szentmisével fogja megülni. Kelt, Pesten a Szent-László-Társulat igazgató-választmányának 1867. október 31-én tartott üléséből. A titkár.

kolostoruka
Miert nem
sértetlenül
tével együtt
lenni? Ezer
mind a négy
hanem a gy
nyok befo
emelkedjen
alább egy
oly kiáló s
kolva, szük
maradjon e
kunkba ju
tunk, mely
testimoniu
ennek szék
Az o r
szintén ma
teljesen be
földi kie
szaszszés
lolt helye
t a n i t e
kerten, b
ségének a
Miert küll
kell

De a
épitendő
már azért
szétszört e
sésével, a
sem a tan
későn gy
ne vesszít
midőn az
orvosok
nek új
tására. C
rövid há
sebre o
tudomány
nővényke
tervezeti
matikai é
lyiségeke
származó
Fölmerít
tanári p
készülve
a böles
venni ak
ságtól o
rskéles
hetőleg
még az i
ha a tan
vannak.

Ugy
temi k
könyv
szak köz
tanítéze
körön be
Es a
nézve! M
igy neki
nek, hog
is itt ta
hasznos
alajján
engedve
anyai id
sára vis
eltévely
már azo
kellett
gatni! M
járó sze
által is e
De
t a n á r
akként
egy vag
midőn
Nem e
lelki föl
zárt foly
hetne, o
dön órá
Igy
közé es
helyén i
kelésbe
Jel

állapot
hogy új
inkább
tanítón
tán a l
által t
család
visszak
Igy
kedves
jes pal
magas
domja
letgerje
nak: en
Mi
Az
szetett
magyar
rituot
egyeten
egy res
más res
megfele
Es
nemzet
teremt
ferfiak
gasra
vűs az
tudomá
szépnek

dálylyal sincs sokkal termé-
bbé teszi az
bölcs intézkedése!
auer Imre,
helyi ny. tanár.

Lajos
yságos rectorának ha-
30-án mondott szék-
a párisi studium
gykori helyviszo-
ny-egyetemünk-t
eszedét:
ezzel? Talán azt,
kos fasorok közti
elterülő, itt virág-
ékeskedő mezők
zt egy angol tudós
g pedig négy angol
raiskolánkra nézve,
nem kívánom, nem
ból és építő kez-
nel sokkal keve-
sokat arra, hogy
adi doctae sacra-
iránt kebelemben
sára most kedves
blőki székfoglalás.
a azon meggyőző-
ny-egyetemét ki-
teljes majestással
fogadja, melynek
s területe kiültetve
egelyezve virányos
atos ligetekkel, töl-
ből csokolgatva, az
si studium generale
ad képe leendett,
t is gyönyörűt kife-
gy rendeltetésének,
barasztása az egész
ság az anyagi ter-
zet.

nmzet sokat há-
gával, hogy fős-
szétszört, minden
mes muzsák befo-
el volt kénytelen

oron? Csak foszlá-
ma mater"-t, mely
gel a magyar nem-
y tudósokat, böles
pokát, önfőlaldozó
briásokat — nevel-
gygyá emelkedték
kább ne legyen e-
ságteljes matróná,
melyeknek fénye a
ne az egyház és
zen, annak tartja
-egyetemet, — oly
intésében a tudó-
em csak ne akadá-
gitsze? Vagy is ne
s tágas tantermei-
najaival, diszes au-
muzsáknak nem
szolgáljon; hanem
a szépség mű-
tudományok bő-
épeivel földiszítve
m át mindenkit, ki
én vele a tudomá-
liti?

elyi viszonyoknál
a papnöveldei,
képeznek, melynek
lünk áll, arra van
a tudomány-egye-
nynek, a paulinusk
eltöltötése után
letekként, kivéve

fennvezett beszéd,
ján a t. olvasó kö-
k, minthogy egysé-
áról épen most foly-
Szerk.

kereszény dualis-
a világát, a kö-
meknek oly számos
ambár tárgyalá-
mellőznük kell.

ts pápa 1864.
véjével a Szent-
nek, szent Erzsé-
re s annak egész
feltételek alatt, a
st engedelményez-
Pest város terüle-
minentiaja 1864.
letével a hely-
n lévő kijelölve;
rendű ájtatos hi-
nek, hogy a tár-
tack ünepét az
n november 24-
blében a iate-
r tartandó szent-
a Szent-László-
ak 1867. október
A titkár.

kolostorukat, melyből a központi papnövelde lett. Miért nem forrasztathatnák az ismét egy egészsé-
sértelenül hagyatva a papnövelde elzárt terüle-
telével együtt, melyre amugy sem fogna szükség
lenni? Ezen kérszög elég nagy arra, hogy azon
mind a négy kar számára, nem csak az elméleti
hanem a gyakorlati természetani és rajzi tudomá-
nyok benforgalásával is, egy földel alatt csarnokok
emelkedjenek, fönne hordva magaslakukon leg-
alább egy kézi esilagdat, mely főiskolánknál
oly kiáltó szükség. Vagy pedig csak ládákba pak-
kolva, szők szobába lerakva, — használatlanul —
maradjon e kegyeletes adományozás által birto-
nkunkba jutott ritkabeesű csillagda eszközkészle-
tünk, melynek pártját ritkítja a tudomány? Nagy
testimonium paupertatis! Sokáig viseljük-e meg
ennek szegényét?

Az országos kóroda, melyet egyetemünk
szintén már nem nélkülözhet, ha orvosnövéndkeit
teljesen be akarja avatni az emberiség legdrágább
földi kincsé — az egészség, — ha elveszett, visz-
szaszerezésének titkaiba, épüljön a már arra kijel-
ölt helyen, a régi szőlés téren; épüljön a vey-
tan intézete is kisméretű helyén, a volt növény-
kertben, megfelelőleg a tudomány jelen kifejtett
ségének a bonni és berlini hason mintájára. —
Miért különböztet két intézetet? fejtegetnem sem
kell.

De a többi tudományok e téren négyszögön
építendő palota adjon lakhelyt. Ezen concentratio
már azért is igen hajtható, hogy sem a tanulók a
szétszört épületekben elhelyezett tanteremek fölkere-
sésével, az egyikből a másikba való járáskellessel,
sem a tanárok az épen ezen járáskelés miatt csak
későn gyülekező tanulóira való várakozással időt
ne veszítsenek, mint azt jelenleg is tapasztalhatni,
midőn az orvos- és gyógyszerésznövéndékek az
orvosi tanintézetből a bölesészet tanteremébe jö-
nek át a természetani és rajzi előadások hallga-
tására. Csoda e, ha így kiszabott egy óra csak
rövid három negyede vagy még ennél is keve-
sebbre olvad össze? Ha a természetani és rajzi
tudományok előadásai mind egy csoportban a régi
növénykert terén pontosítottatnának is össze, mint
növényzetik; a szorosabban vett bölesészet, mathe-
matikai és történelmi előadások pedig a jelen he-
lyiségeken tartatnának: az ide oda járáskelésből
származó időmulasztásnak épen nem vetnek eleje.
Fölmerülne az ismét azon tanulókra nézve, kik a
tanári pályára, habár a természettudományokból
készülvén, az általános műveltség szempontjából
a bölesészet és történelmi előadásokon is részt
venni akarnának. Ha már egyszer a tanítás szabad-
ságától az egyik tanteremből a másikba való já-
ráskelés elválaszthatlan: tétessék az, legalább le-
hetőleg ártalmatlanná; azzá pedig, számba véve
még az időjárás változásait is, csak úgy tételhetik,
ha a tanterem egy földel alatt egymáshoz közel
vannak.

Ugyanazon egy földel alatt volna az egye-
temi könyvtár is. — Igen, — az egyetemi
könyvtár is; mert Helicon forrásainak a mu-
zsák közelében kell lenniök. A könyvtár minden
tanintézetnek központja; kell tehát, hogy ennek
körén belül legyen.

És mily jótétemény volna az itt a tanulóra
nézve! Mily kedvesen kínálkozó alkalom nyílnék
egy neki, és mily ellenállhatatlan erővel vonzát
nek, hogy még az előadások közé eső üres órákat
is itt tantermeinek tözsomszédságában töltse el
hasznos olvasással, mintegy folytatva a hallottak
alapján a tanulást; midőn most azok alatt, nem
engedvén meg a közbeeső néhány óranegyed
annyi időt, hogy talán igenis messze fekvő laká-
sára visszatérhessen, akaratlanul is igen gyakran
eltévelyeg, és csak azon veszi magát észre, hogy
már azon óra is elmúlt, melyen tanára előadását
kellett volna neki és maga is szeretne volna hall-
gatni! Mily sok hívalkodásnak és azzal karöltve
járó szellemi és erkölcsi veszteségnek vétetnek ez
által is eleje?

De mily jótétemény volna ez még magára a
tanárra nézve is! Hová menjen, mit tegyen, ha
akként vannak épen tanórái beosztva, hogy közbe
egy vagy kétfő esik, melyeken nem tart előadást,
midőn a rá következő öt ismét a tanszékre hívja?
Nem esnek e jól neki, ha a nélkül, hogy testi és
lelki felhevültségében a küllevégővel érintkeznek,
zárt folyosón keresztül szintén a könyvtárba me-
hetne, onnét ismét a tanterembe visszatérendő, mi-
dőn órája szólítja?

Igaz, hogy a tanító és tanuló az előadások
közé eső órákban fölkeresheti a könyvtárt jelen
helyén is; de mennyi idő vesz el az ide és oda járás
kelésben?

Jelen könyvtár épületünk szűk volta, roskadozó
állapota miatt elkerülhetetlenül szükségessé vált,
hogy új emeltessek, mert ne emeltessek tehát az
inkább oly helyen, melyen az jobban kezére volna
tanítóknak és tanulóknak, mint bárhol is, kivált mi-
tán a legfőbb intenció kegyelmes nyilatkozata
által támasztott igényei is egy érdemes egyházi
családnak a könyvtár jelen helyiségeit oly fönne
visszakövetelik?

Igy, így állna e négyszögön kapcsolatban a
kedvesen komoly papnöveldevel egy méltóságjel-
jes palota, egy egyszerű tudomány-templom,
magas ezéjára körébe veendett saját fősze-
domja által is mintegy fölszentelve, mely tiszte-
letgerjesztő majestással hirdeténe ország és világ-
nak: én a muzsák magyar olympje vagyok.

Mind ez igen szép; de hol a pénzerő?
Azon nemzet, mely magánadakozás útján ösz-
szetelt fillérekből mostoha viszonyok közt tudott a
magyar tudományosságnak oly ragyogó sanctua-
riumot emelni, nem bírna e országos költségen,
egyetemünk alapja arra elégséges nem levén, az
egyetemes tudományok oly palotát építeni, mely
egy részről a ezé főszegeinek és magasztosságának,
más részről a nemzet nagyságának és dicsőségének
megfeleljen?

És midőn hazánk új átalakulásánál fogva a
nemzet kezébe van átadva az erő, hogy magát újja
teremtse és emelje; midőn önálló kormánya élén
férnak állanak, kiknek lángoló honszeretétét, ma-
gasra törő lelkét ismerjük; midőn egy báró Eötvös
az emelkedett lelki, ritka műveltségű, mely
tudományu hazafi, kibén az igaznak, a jónak, a
szépnek concepciója a mily fennkölt, oly termékeny

és tetterős, vezeti a közoktatást, ne reméljünk-e
mindent?

A magyar nemzet életkorának új aerája nyílt
meg apostoli királyunk megkoronázásával ez
évben. Oh, csak maradjon zárva János temploma;
csak testvériesüljön össze őszinte szeretetben a
közös nagy ezél, — a honboldogítás — valóság-
sára hazafi hazafival; csak legyen köztünk szent
a béke, hogy olajágának árnyában a hazánk föld-
ére visszatértelet drága növény magasra neved-
hessék és megerősídhessék: hiszem Istentem,
külalakilag is föl fog virágozni a mi tudomány-
egyetemünk!

Végezzük addig, míg e boldogító hitünk és
reményünk valósuland, ezental is ernyedetlen buz-
galommal munkánkat melyre hivatva vagyunk.
Hirdessük tanszékünkön lankadatlan kitartással
a tudományok minden ágában az igazság elmede-
ritő és szívnemesítő igéjét, mely helyesen fölfogva
és jól megértve az isteni értelemmel ellentétbe
soha sem jó, nem is jöhet; mert az emberi ész föl-
födözési és az isteni kinyilatkoztatások a természet
és a malaszt, az ész és a hit ugyanazon menyei
Atyának leányai. Köztök csak az a különbség,
hogy midőn azok az atyai kebelből föl fölszállnak
és magasan röpködnek, emezek azon csendesen
megnyugszanak jutve növéreiknek és röptükfel ve-
zetve, hogy el ne tévedjenek. „Ha létezik is a vi-
lágozágnak több, ragyogásában különböző forrása,
mindannyian lángra ugyanazon gyupontnál lobban-
nak, melyet az evangélium fia örök Igének
neveznek,” mondja Dupanloup.

És azért legottan meghasonlík a tudomány
önmagával, ha meghasonlík az isteni értelemmel;
ezzel pedig meghasonlík, ha nem hallgat az örök
Igére, melyről írva van, hogy „megvilágosít min-
den embert, ki a világra jő,” vagyis az egész em-
beri nem roppant nagy családját mindenkor és
mindenütt.

Azonnal elborul a böleséség fénye, ha az égi
láng azt meg nem világítja. „Initium sapientiae
timor Domini.”

Éleszünk és tápláljuk saját kebelünkben ezen
égi lángot; mert „nulla est scientia, si utilitatem
pietatis non habet.” (Greg)

És mivel Cicero szerint: „Pietas iustitia est
adversus Deum,” tegyük meg ez irányban is köte-
lességünket, hogy lássanak, épüljenek és kövesse-
nek minket azok is, kiknek szellemi és erkölcsi
kimivelését kezeinkbe tevete a szülők, a nemzet
és az egyház bizalma.

De int már az idő, hogy a révbe fassak és
kikössék.

Fogadják Önök, az egyetemi tanártestületnek
volt választó képviselői, köszönetemet a megvá-
lasztásért, melylyel engem megisztelték. Oly ke-
véssé válek arra érdemes; de azon leszek, hogy
arra magamat méltóvá tegyem. Alig hozok ugyan
magammal a kormányra egyebet mint akaratot,
de azt jót és nagyot; és ha Isten annyi erőt adand,
a mennyi akaratot adott, támogatva leginkább
Önöknek, tisztelt hivataltársaim! böles tanácsai-
val, szives közreműködésével, gazdag tapasztala-
taival, mire Önöket ezennel ünnepelesen fölké-
rem, Isten áldásától kísérve, működésben talán
nem lesz meddő erőlködés azon nagy ezél felé,
mely a szellemi és erkölcsi haladás a te javadra,
kedves tanuló ifjúság! a te fölvirágzásodra, édes
hazám és nemzetem! a te megdicsősítésedre szer-
tett anyám szent egyházam! — Faxit Deus!

A törvényhozás működése.

A birodalmi tanács két utóbbi
november 12 és 13 iki XLIX. és L. ülésének ta-
nácskozás tárgyát a delegatio-törvény képezte. A
vitakozások igen nagy számuak voltak és oly
hosszúra nyultak, hogy e két gyűlésen míg az ál-
talanos vitakozásokat fejezték be. T o m a n a b i-
zottsági javaslat ellen szól, a delegatusok válasz-
tását az országgyűlésnek és nem a birodalmi tanács
által ohajtván ezközöltetni. P l e n e r az egész tör-
vényt megtámadja hangsúlyozván, hogy az ezen
tervnel ezélbavett paritás csak alakilag van elvére
s ama birodalmi fél kényszerállapotban van; a
birodalmi tanács csak áldozatokat hoz, midőn e
törvényekbe beleegyeznek; a tagok választását il-
letőleg a bizottsági javaslatot pártolja. M e n d e a
törvény mellett szólnak, a delegatusok választását
esoportok szerint ohajtja. S k e n e e tárgy elnapo-
lását indítványozza akkora, midőn a Magyaror-
szággal való anyagi viszonyban megállapodás
történendett. R y g e r is e mellett szól. P r a t a b o-
v e r a ez indítvány ellen és a bizottsági javaslat
mellett emel szót. — Skene indítványa nem fogad-
tatik el. — R e c h b a u e r a harmadik olvasásnak
akkorra halasztását indítványozza, míg más a ma-
gyar kiegyezkedésre vonatkozó, valamint a ház-
által már elhatározott szabadelvű törvények leg-
magasabb szentesítést fogtak nyerni.

A második gyűlésen folytattak az általános
vitakozások. S z a b e l a törvény ellen szól egé-
szen centralistics felfogással. B e r g e r nagy tet-
szés közt felel Szabelnak. S k e n e Szabel mellett
lép sikra, melyről azonban K a i s e r f e l d csakha-
mar leszorítja.

Legközelebbi ülés esütörtökön, tárgya a dele-
gatio-törvény vitatásainak folytatása.

Az egyezkedési bizottságban a mindkét biro-
dalmi rész 1868-ik évi deficitjének új jegykibocsá-
tás általi földözése felett tanakodtak. Ezen eljárás
ellen mindenen előtt S k e n e nyilatkozott, azon
nézetét fejtegetvén, miszerint a legroszabb feltéte-
lek alatt kötött kölcsön sem oly ártalmas soha, mint
a jegyek gyarapítása. A kamattehernek nagyobb-
tása évi 6,000,000 forinttal szerinte nem volna oly
nagy baj, mint a mely a jegyek szaporítását mul-
hatlanul követő agio-emelésből következnek B r e-
s t e l ugyancsak a jegyszaporítás ellen szól és

kiemeli, hogy előrelátó pénzkezelőségnek kell vala
arról gondoskodnia, miszerint a jegyszaporítás ne
maradjon a szűkségek fedezésének egyetlen esz-
köze; végül a pénzügyi miniszternek a legutóbbi
alkalmával tett kifejtéseire tér át és ezeket vé-
meseknek mondja. B e e k e erre kijelenti, misze-
rint ő nem hiszi, hogy ez így van és a pénzügy
állása nem épen olyan rész, mint azt némelyek
állítják. Winterstein szintén a jegyszaporítás ellen
emelt szót és felhozta a körülményt, hogy 100
millio értékű államjegy és van a bankjegyeken
kívül forgalomban, mely előbbieket az államnak so-
lavalváltói s mint ilyenek az államnak fizetés végett
előmutathatnak, a melyeknek földözéséről tehát
szintén gondoskodni kell. Ezért a jegyszaporítást
egyesegyedül kitorhető háború esetére kell feltar-
tani. Mintán több tag e nézethez csatlakozott, az
erre következő szavazás alkalmával a javaslatnak
ezen 5. §-sa nagy szótöbbséggel eldobott. Egye-
bekben az egész javaslat csekély változtatással el-
fogadtatott. Annak eldöntése, mennyivel járuljon
a lathántúli rész az államadóságok kamatterhéhez,
független maradt addig, míg az államadóságok
összes szükségleteinek végleges megállapítására
kikülölt bizottság munkálatait befejezendette.

A kormány működése.

A pénzügyminiszterium mint
hitelesen értesülünk, igen nagy horderejű alkudo-
zásokat kezdett meg, igen tekintélyes külföldi ház-
zal vaspályák kiépítése iránt.

Eddigél még az előalkudozások stádiumán a
dolog túl nem haladott ugyan, de már is megáll-
podásnak tekinthető, mert azon pénzerő meghatal-
mazottját hagyta itt, ki már a pályavonalak átvis-
gáltását veszi munkába, hogy a végleges alku meg-
főténvén, az országgyűlésnek kész munkát ter-
jesztessék be.

A tökeszerzés feltételeiben sikerült tetemesen
kedvezőbb feltételeket vívni ki, mint magánál a
kölcsönnél és az anyavial meglegőbb eredmény,
mintán a körülmények a kölcsönkötés idejétől
mostanig, tényleg súlyosbultak s a pénzvásár ne-
hezedett.

Ezen vívmány csak is az által lón lehetővé,
hogy egészen új elemet sikerült itteni működésre
megszerezni s ha azon gazdag országnak pénzför-
rásai megnyitának számunkra, hol annyai a felhai-
mozott tőke, beláthatlan eredményeket idézhet ez
elő a kifejlésben.

Mi a mennyire örvendünk e szerencsés kezde-
ménynek, annyira ohajtjuk, hogy minél előbb ered-
ményre jussan a megkezdett kedvező alkudozás.

Lapszemle.

Magyar lapok. Szokása vezérlap
jainknak irodalmunkban, hogy főszerkesztőik néha
saját nevökben jelenjenek meg a közönség előtt s
ez mindig valami rendkívülit, ez valami ese-
ményt jelent.

És valóban a P. N. a pló is félbeszakítja régi
hallgatását Kossuthról s az „Esti lapok”
is néhány számon keresztül foglalkoznak vele, de
eseménynek bélyegét csak a H. o. n. hordja,
mert Jókai maga áll ki a sikra s szólal meg.

Igaz van a pécsi választás, valóságos ese-
mény, még pedig igen megszomorító esemény.
Mert a legszentebb polgári jogból tréfát, hogy ne
mondjunk, — esüföt üzni valóban megszomorító
látvány.

De bennünket nemcsak ez szomorít ez uttal
meg, hanem, a mi velünk még nem igen történt,
elkomorodtunk Jókai e czikkén.

Mi bizony nem vagyunk a kormánynak erkölcsi-
leg kötelezett védői, s bár sajnálkozva a kénysze-
rűség: elmondottuk s elmondjuk működése felett
leplezetlenül nézeteinket, de már azt ellenzéki per-
fiditának tartanók, olyakat neki talajdonítani, mi-
nek nem oka.

Mit tehet a kormány azon sok idővesztésért,
mit Böszörményi sajtópöre s a szélsőbal vádindít-
ványa akar, Tisza nem helyeslési mótioja, a tör-
vényhozásnak okoz?

Ha a H. o. n. pártja nem teszi ez indítványt,
néhány napi vita nem válhatik belőle.

Jókai a kedély s érzelem embere, miért
keres az okoskodás fufangjaiban részt ellenzékiek-
kedni oly dolgokban, hol jobb érzete bizonyosan
fittakozik.

Hiszi-e ő, hogy ily választás ismétlése nem
insultus?

Helyeselheti-e Jókai, hogy a dynastia,
hogy a kormány, melyről ő maga megvallja az
igazat, ekként insultáltassék?

S végkép mi nem értjük Jókait.

„A kormány — így szól — kimondja Kos-
suthra a nota infidelitatis, felállítja a thésist,
hogy ezen hűtelennel bizalmat szavazni annyit
tesz, mint a fölséget sérteni” s erre kérdi:
„Már most mit fog csinálni Pécs választó ke-
rületével?”

Valóban nem tudja-e Jókai, mit lehet esi-
nálni velök? minden mástól provocatióknak venné
az ember, kivált miután a kormány oly határozot-

tan kimondotta, hogy többé a szelid politikai utat
nem fogja követni, de hivatkozik a törvényre.

Mi megmondjuk, mit tehet a kormány.
Pécs választó kerületével — semmit.

De ha a fennebbi kormánythesis áll, akkor
Pécs választóinak azon részével, kik az insultus,
vagy a tüntetés fő okozói voltak, elbánhat egy tör-
vény útján, mint azt a megyékben tehetete, ha a polit.
ut helyett erre akar térni.

S ha az így a kir. ügyek igazgatójának ke-
zébe kerül, ez már nem sajtó pör, de kissé komo-
lyabb törvénykezési ügy s bírása is más.

És ha a kir. ügyek igazgatója így talál citalni
a Kossuth levelének szavaiból:
„a választásnak értelme csak is az lehet,
hogy közéletem pol. irányában és elveiben saját
pol. irányukat s elveiket ismerik fel.”

Ezen pol. irány s elv pedig, evidenter a dy-
nastia nralmának incompatibilitása —
Ez pedig világos forradalom és szakadás —
És ha esetesen nemcsak a kormány, de a tör-
vényes bíró is így fogja a dolgot felfogni —
Mire fog ez insultus vezetni?

Azt hiszi-e, a kormány fogja megbánni? Mi
azt hisszük, hogy a káros fogva bántkodni s a co-
moediának tragicus vége lehet.

Nem csak menthetlen könnyelműség, de sziv-
telen aljasság ily tüntetések indítóitól, a kormányt
oly helyzetbe juttatni, minőbe a dynastia iránti
felelőség mellett e tüntetések helyezik.

Tették volna Bach idejében, mi örültségnek
tartjuk vala, de meg lett volna a bátorságnak bá-
mulatossága.

Most saját magunkra bizták magukat, annál
nemtelenebb a visszaélés.

Ideje valahára, hogy a törvény és rend ba-
ráit sorakozzanak mindenütt s ne a hibák hely-
rehozásában, hanem azok meggátolásában teljesi-
sék polgári kötelességüket.

Ha Hevesben első ízben, Szabolcsban, Szat-
márban, Pestben, Kolozsvártól elég erősek voltak
retractálni, elég erősöknek kelle lenni, a megyét
ettől megóvni is.

Utóvégre pedig szüjünk meg valahára insul-
tálni. A kormány nem fog soha — ez tudja min-
denki — Murawieffet kiállítani, de ennek ellenke-
zője, napjainkban egy cseppel sem volna kisebb
szerencsétlenség a nemzetre nézve. A belügymi-
nisztert pedig ép olyan embernek ismerjük, kinek
nemes kedélye irtózik ép úgy az indokolatlan szí-
gortól, mint lovagias szelleme a — gyávaaságtól. —

A „Magyar Ujság” nov. 14-ki számában
nagy meglepetésünkre ily czimű fő czikket olvas-
tunk: „Kossuth Lajos két levele a vas-
uti kölcsön tárgyában.”

Mi voltunk azok, kik a történelem magaslai-
ra törve fel, kimutattak azon helyet, mely Kos-
suth Lajost kulturális fejlődésünkben teljes
joggal megilleti.

Kimutattak azon korszakot, mely egyedül
ővé; azontul ő nekünk történelmi kép, mely egy
szép, ha befejezett s bevégzett, melyet minden ké-
sőbbi adalék csak rutithat.

Ő ezt nem így érezte. Közvetlenül interveni-
ált s mai fejlődésünk menetében egy episod terem-
tője lón, melyre sem ő sem mi nem tekinthetünk
megelégedéssel vissza.

Ő láthatta volna positiójának balságát. Mert,
midőn a magyar politika mai folyamának ereszt-
tette sajkáját, vagy multját kelle teljesen megta-
gadnia, vagy az áramlással szemben eveznie.

Az első neki megszeresheti az államférfi soha
sem birt renomméját, és az önmegtágadás neki isme-
retlen dicsőségét, de elítéli őt a multakért kérel-
hetlenül; a másik őt az országgyűléssel s minden
létező hatósággal hozza egyesenes confictusba. Mind-
kettő belekeveri őt a napi küzdelmek czivódásaiba
s az emlék nyombuszát törli szét.

S z e c h e n y i gr. mint kedélybeteg is mélyeb-
ben érezte megtámadta gyermekeinek, legmeghittebb
ismerőinek a találkozását: „minék lássanak —
mondá — ily állapotomban, maradjon meg illetel-
en a mult képe előttök.”

Ezt kell vala Kossuthnak is tenni. De őt
nem hagyja nyugodni a — nemesis. Alig fejezi
be szerencsétlen hadjáratát a politikában — meg-
kezdí a harezót a financiai terén s most Lónyai
pénzügyminiszterrel — közvetlen utódával —
száll szembe.

Nagyot nevetethet a pénzügyminiszter ily
támadásra. Hát még W e n i n g e r merezthette sze-
meit annak láttára, hol állott a számtan a 18 év
előtti miniszterium korában, mely a négy első
species színvonálán felül még nem ismert számtani
mütélt.

Szerencsétlen Böszörményi, miért kelle e le-
veleket kinyomatni, s első finacezminiszterünket
igy bemutatni!

Kossuth pedig, ha már a leveleket csak-
ugyan ő írta, mit nemzeti önértetünk ellenállhat-
lan ösztöne tagadni kényszerít, felkiálthat a fran-
cziával: Uram örriz meg ügyetlen barátimtól,
ellenségeimmel csak elbánok.

BELFÖLD.

Pestváros képviselő testületének mult szerdai ülését nagy emótióba hozta a lapok azon híre, hogy a közbiztonsági állapot a fővárosban rosz, s komolyan indítványozták, hogy jelentse ki a Közigyűlés az ily alaptalan hírszót...

A hírek, mint a helyettes városkapitány állítja, alaptalanok s ezt kijelenteni aligha nem egy lap sem fog vonakodni. Ezért azonban még nem volt szükséges oly nagy zaj s a helyreigazítás közöltetése, a helyettes kapitány maga is közölte volna.

A dolgot bibéje azonban másutt rejlik s erről a következők hirtelleg.

Egy journalista, kit némelyek a kormánykörökkel összeköttetésben lenni állítanak, nem rég a parlamentáris kormány s a megyés rendszerről röpiratot adott ki s ebben azon indítvány foglaltatik, hogy a főváros feletti rendőri felügyeletet vegye a mag. kezébe a kormány, mi természetesen csak a fővárosi municipium autonóm jogainak megsértésével járhatna.

Sokan Pesten azt hiszik, hogy ez eszme csakugyan foglalkoztatja a kormányt s a rosz vérték bizonyos rendszert vezetnek abban is feltalálni, hogy épen a kormányhoz közelálló lapok kezdik azt híresztelni, hogy a fővárosban a közbiztonság oly rosz lábon áll, mint tán sohasem.

Fölösleges hozzá tenni, hogy mi e hírszótésnek a kérdéses röpiratban foglalt indítvánnyal való összeköttetéshez hozatalát, teljesen alaptalanak tartjuk; de érdemesebb hirtűk fölemlíteni, ha nem is bír más érdekekkel, mint a mennyire a fővárosi krónika egy adaléka épen igényt tarthat.

Budán a városi képv. testület bizottmányt küldött, a városi hivatalnokok és tanítók számára életbeléptetendő nyugdíjintézet tervének kidolgozására.

A bizottmány már el is készült munkálatával, melyet a közelebbi közgyűléseken vitatunk meg. E munkálata több észrevételünk van.

A mint egyáltalában helyeseltük s a legmelyebben pártoljuk a kegyerdemelt nyugdíjazás eszméjét, ugy nem tudjuk megérteni, mint alkalmazható ez a választások erélyeitől függő municipális tisztviselőknél másként, mint ugy, — hogy bizonyos előfordulható alkalmakkor, esetenkint a képv. testület döntson e felett, megszavazván bizonyos illetéket a városi közpénztárból.

A nyugdíjazás oly neme, melynél a nyugdíjalap az illetők fizetéséből történő levonások útján szerzetik össze, hol a nyugdíj összegére nézve bizonyos szolgálati évek summája dönt, mint ez a budai városi bizottmány munkálatában is előfordul, kétségkívül csak oly egyéneknél találhat helyet, kiknek illető állandó alkalmazásaikban való megmaradása egyéniségüktől, nem pedig ily külső esetleges körülményektől függ, minő a választás.

A választás alá eső municipális tisztviselők nyugdíjazására, legalább mi azt hisszük általában nincs más út, mint az önégegyezés, vagy életbiztosítás egyik neme s ezt a nagy forgalmat biztosító intézeteknél az illetők sokkal sikeresebben elérhetik, mint az elvált, kiskörű társulás útján.

Az eszmét tehát a választás alá eső városi tisztviselőkre nézve gyakorlatlanak tartjuk.

Egészen más a tanítók helyzete. Ezek állandó alkalmazásban levén, a község teljesítési kötelessége is teljesíteni irántuk azt, a mivel a nyugdíjazás dolgában nekik tartozik.

Igaz, hogy a budai bizottmány munkálatában csak a lehetőség van feltartva arra, hogy a tervezett nyugdíjintézetben a tanítók is résztvehetnek; de mi egyáltalában e két össze nem tartozó dolganak összeképzését nem tartjuk helyesnek, sem az így, sem az illetők szempontjából.

A pécsi választásról most tucatszámra jönnek a tudósítások, hogy így, meg amugy; csak féktelen agitáció útján sikerülhetett a dolog, hogy az idei bő szótretnek meg van a maga része benne s több efféle.

Ezek nagyon gyarló mentségek. Tény, hogy Kossuth Lajos 500 s néhány szavazatot kapott, az ellenjelölt 100 s néhányat s tény az, hogy a jobb oldali párt szenvedőlegesen viselte magát és 600 s néhány választó polgár — nem élt törvénytábla jogával.

Ez minden inkább, mint örvendetes jelenség. Mire való e visszavonulás, e szenvedőleges szerep, e semlegesség ott, a hol jelentőségteljes eseményről van szó?

Azt még megtudnók magyarázni, ha az összes pécsi választó polgárság összeállván, Kossuth Lajos kiáltja ki követnek.

Ez tüntetés lett volna — értelmetlen ugyan és sajnálatra méltó egyaránt; — de tüntetés a szélső baloldali részről s bizonyítva azt, hogy Pécs polgársága az ég és föld között lebegő szélső baloldali programját osztja.

De hogy lehet érteni azt, midőn a jobboldali párt tüntet a — jobb oldal ellen és szenvedőlegesen nézi, hogy az általa odahagyott téren a szélső bal győzedelmeskedik?

S valljuk meg, a pécsi választás körülbelül ezt jelenti.

A munkácsi kerületben Freisztein Gyula alispán választatott meg országgyűlési képviselőnek. Ugy halljuk, hogy jobb oldali.

Kolozsmegye f. hó 11-dikén tartott bizottmányi közgyűlésében foglalta el helyét gr. Eszterházy Kálmán, az újonnan kinevezett főispán. Ez a szokásos ünneplésséggel történt, s mind a főispán, mind az ezen alkalmakkor felszólt egyéb szónokok beszédeikben határozottan constátálták, hogy a megye a jobboldali politikának hiva. A székfoglalás után a főispánnal lakoma tartatott lelkes áldomásokkal a királyi pár, a miniszterium s az erdélyi orsz. képviselőkre.

Horvátországból jelentik, hogy ott az országgyűlésre való előkészületeket általában felfüggesztették. Ugy látszik, hogy a panszlávok igtatásaival szemben, a kedélyek újabb lehülésére van szükség.

KÜLFÖLD.

Olaszország. A florenzi hivatalos lap Me-nabreának egy november 7-ikéről kelt jegyzékét teszi közzé, mely így szól:

Az okok, melyek a kormányt elhatározták a pápai birtoknak néhány pontját olasz csapatok által elfoglaltatni, az october 30-iki köriratban kifejtettek. A cél, melyet kitűztünk, el van érve. Mindentűt hálával fogadták a lakosság a királyi csapatokat. Több, csapatunk által meg nem szállt helyek lakossága néphatározatot hozott, melyben a királysághoz való csatlakozásra szavazott.

Az önkényesekhez intézett azon felhívást, hogy vonuljanak vissza, Garibaldi nem hallgatta meg. A francia-pápai hadak megtámadták és megverték. Az önkényesek ismét a királyságha tértek vissza és lefogyeretettek Garibaldi Varginano-ban le van tartóztatva. A pápai terület fenyegető veszélyt tehát elmlt. A kormány visszavonta csapatait az ország határai közé.

Az olasz kormány is elvállalta october 25-iki köriratában a kötelezettséget, hogy visszavonuljon, mi helyt az önkényesek a pápai területből kitakarólandottak és a biztonság helyre rendeztet állítva. E feltételek most valósultak. Franciaország szavában bizva, elvárjuk, hogy a császári kormány megszüntetend az intervenciót, mely, ha továbbra terjedne, a tartós kiegyezésnek akadályul szolgálna.

Ha a királyi kormány magatartása biztosítékot nyújt, hogy a lefolyt események nem fognak megújulni, ugy a végeredmények tekintetéből mindenki beláthatja, hogy a szeptemberi szerződésnek célja teljes hajótörést szenvedett. Tény az, hogy eddig a széknek Olaszország elleni magatartásán mi sem változtatott. Római napság oly kormányt látványt nyújtja, mely, hogy magát tarthassa, minden országbeli egyeneket fogad szoldjába és kötelességének hiszi, idegen közbenjárásban keresni menedéket.

Az Olaszországgal való öszinte egyetértés minden veszélyt elhárítana a szent székől, lehetővé tenné, hogy a fölösleges hadszerelekre kiadott kincsek a vallás javára fordíttassanak és megmentené a felszűrtet új verontástól biztosító kot nyújtva a béke állandóságára nézve.

Országunknak élénk és mély vallásos érzelmei vannak, de éri azon nehézségeket, melyek egy váltóztatlan törvényeken alapuló, a valóság legmagasabb régióiban gyakorolt hatalomnak a földi uralkodás gondjaival való egyesítéséből származnak, mely utóbbi a politikai szenvedélyek befolyásának ki van téve és arra van rendezve, hogy a mivelődés haladásával váltózzék.

A terület, mely az apostolok sírját rejti, a pápaság legbiztosabb széke. Olaszország fogja tudni oltalmazni, minden tisztelettel környékezni és ennek függetlenségét s szabadságát becsben tartani.

Hogy e ezélt el lehessen érni, műhatlanok a megállapítások, melyek a szent széknek és Olaszországnak érdekeit öszhangba hozzák.

Hogy Olaszország a haladásnak és rendnek nagy eleme lehessen, szükséges, hogy szabadítsák meg azon okokból, melyek azt állandó igtatottság állapotában tartják.

„On, követ ur, a római kérdés haladéktalan megoldásának sürgős volta felett fog meggyőződést kelthetni.”

A conferencia kérdését a francia kormány nagyon felszínre emelte s ebben oly komoly színi lépéseket tesz, mintha csakugyan várna valamit e lépésektől. A hivatalos meghívások, melyek az értekezlet színhelyévé Rómát teszik, de melyeknek további tartalmáról eddiggel semmit sem tudni, már szétküldettek s Bécsből, Berlinből, Londonból, Bernből érkező tudósítások szerint itt meg is érkeztek. Határozott a válasz e meghívásra még persze sehonnán sem érkezett.

Franciaország. Az oct. 14-iki „Moniteur” közzé teszi Magnenak pénzügyminiszterre és Pinardnak belügyminiszterre történt kinevezését. Lavalette a titkos tanács tagjává nevezett ki. Egy másik okmány beállítja az 1861-iki törvény által rendelt idegen hajókra szállított liszt és gabona után járó adófelelőtlést.

Angolország. Keleti politikájában újabb fordulatot várnak. Lord Stanley most legalább annak lehetősége felett kezdene gondolkodni, hogy a körülmények kényszerítő hatalmával fogva elkerülhetetlen legyen Görögország területnagysága a porta rovására. Nem mondott ugyan még le Angolország Törökország épentartásának alapelveit; de be kezdé látni, hogy a szintén europai garancia alatt álló Görögország léte jöhet kérdésbe, ha sem Kandidat meg nem nyerheti, sem más területkiegészítést a szárazföldön.

Bukarestben egy a kamarának a miniszteriumhoz intézett heves interpellatioja következtében a tanács november 13-án a herceggel által feloszlatott.

Vera-Cruz-ból írják, hogy az ellenzéki párt Juareznek vád alá helyezése körül kérdéssel foglalkozik. Az oppositio az új congressusban többségben lesz.

Havannából jelentik, hogy a felkelésnek tíz főembere kivégeztetett. Más felkelők ' z évig tartó börtönrre ítéltettek.

VEGYES.

A szegény gyermek-kórházi egyelet vasárnap f. évi decemberből 1-én, délelőtt 11 órakor, az intézet helyiségében (ösz-utca, 2. szám) tartandja ezidei közgyűlést a következő tárgysorozatattal:

- 1. Felolvasása az utolsó közgyűlés jegyzőkönyvének.
2. Az igazgató választmány jelentése.
3. Orvosi jelentés.
4. Az alapszabályok megváltoztatása.
5. Netaláni indítványok.
Pesten, 1867. november hó 13-án.
Czanyuga József, h. egyleti titkár.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

T Ö Z S D E.

Table with financial data including exchange rates for various banks (Pesti, Magyar, Bécsi), interest rates, and commodity prices. Columns include bank names, rates, and dates.

H I R D E T É S E K.

Megjelent az első magyar egyesületi könyvnyomdában és kapható EGGENBERGER NÁNDOR akadémiai könyvkereskedőnél:

Ó R A N G Y A L TANÍTÓ ÉS IMÁDSÁGOS KÖNYVECSKE GYERMEKEK SZÁMÁRA MELYET A NEM-GYERMEKEK IS HASZNÁLHATNAK.

J A I S E G Y E D U T Á N.

Table listing book prices for 'Órangyal' and 'Jais Egyed' in various formats (e.g., with illustrations, with gold leaf).

Az árak oly olcsóra szabták, hogy a 232 oldalra terjedő imádságos könyvet mindenki megszerezhesse.

Jelentés!

Alólirottak van szerenésje ezennel jelenteni, hogy a mélt. Gombos Bertalan úr által feltalált

„ERŐSÍTŐ ITAL“

bizományát a következő urak vállalták el:

- Frej A. fia. Datta.
Weisz Simon. Sz. Endre.
Spitzer Lipót. D. Földvár.
Mészáros Miklós. Nádor utca. Pest.
Luzsa M. Kerepesi út. Pest.
Prohászka Ig. Üllői út. Pest.
Gartner C. Bodfaza utca. Pest.
Hollósy Gyula Wurm utca. Pest.
Gerstinger G. kereskedő Józsefváros Pest.
Horváth J. dohány tőzs úri utca. Pest.
Lappert G. dohány tőzs Gránátos utca. Pest.
Ruwald H. Dorottya utca. Pest.
Ezmannsöfner János és társa al-dunasor 5 sz. Pest.
Mauks J. Buda.
Mühlbacher L. keményítőgyár Vizi-város Buda.
Keller E. vár. Buda.
Fischer Károly. Tata.
Blum Jos. Versecz.
Gans Móricz. Párkány.
Karl Josef. Sz. Fajvár.
Tuszkán M. Veszprém.
Schrabel J. Oravica.
Kesztenbaum A. Szathmár.
Weinberger J. Nagyvárad.
Hoffmann Móricz. Zirc.
Auber János. Mohács.
Höng Mór. Marczali.
Breuer E. Keszthely.
Urban C. Nyiregyháza.

Fischer J. Pest, 2 szercezen utca 4. sz.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

TANÜGYI FÜZETEKRE.

Tisztelettel jelentem a t. cz. magyar tanári karoknak, hogy t. CORZAN-AVENDANO GÁBOR igazgató urtól a „TANÜGYI FÜZETEK” szerkesztését átvettem. Ezuttal tudatom az eddigi t. cz. előfizetőkkel, hogy a füzeteiket, míg előfizetési idejük tart, rendesen megküldöm, egyszersmind új előfizetést nyitok s pedig 5 füzetre 2 frttal, 2 füzetre 1 frttal. Az eddig megjelent 4 füzet 1 frt 50 kr. beküldése után azonnal megküldetik.

PEST, 1867. szept. 29-én.

Dr. Császár Károly,

k. r. először.

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba:

Első magy. egyesületi könyvnyomda

3 korona-utca, 18. sz. alá küldendők.

Előfizetés Belgatási d 30 kr

Pes

Sartig szól a leguj Miféle n részéről, a Vajjon a megoldva t magaita is meg lön ö Külfönös van az ő fat A győzést van azo népszerűtlés reséggel. Ugy látsdik eszázár gásokat te anyjokat m Még le s hősnék, ki zönéség rész is, egy m nagy eszáz Az uj ola mint volt a A polit vitték előre tástait; telj ban. Az u engedélynek könyv“vel Azalatt szág; a pár rencezen a Rómához, a által Olaso Ez ellen lehet. Róma fővárosa vó fénye, neuz A parla monte-rotor És mi lön a Egy ki és Garib confentia cselekedet. Nesze s Azonba A hangszer nak. Nem f véghangok Nem l nem találja A jogt lyosult a zetközi szly leyeket feje Az erk lyeztetésér a sebeknél koronás k

Tanulmá

A tanít a tanításhoz tetnek. A t és jó mellé lett az egé tesnek lenni A tanár tulzó gedél gya az olya Másrés nem árt, ha got tükrözte corporis mal Csak 4 örikzedjék a Mi a sz telmi tekint gyen, tehát dologt tudn Különö mérvben bi mértékben a világot u ingenium n nyoktól tul tudományos